

Vážený pán poslanec, vážená pani poslankyňa,

v mene podpísaných organizácií, kolektívov, inštitúcií a odborníkov a odborníčok, ktoré sú dlhodobo aktívne v snahe zastaviť sexuálne násilie a pri ochrane ľudí žijúcich na Slovensku pred znásilnením a sexuálnym násilím, si Vás dovoľujeme požiadať o prijatie nevyhnutných legislatívnych zmien v tejto oblasti.

Roky sme svedkami nebezpečne rozšíreného podceňovania prípadov znásilnenia a sexuálneho násillia na Slovensku, ktoré priamo zasahujú do desaťtisícov životov, predovšetkým životov žien a dievčat, a narúšajú ich.

V súvislosti s prijatím legislatívy na ochranu obetí trestných činov došlo v tejto oblasti k niektorým zlepšeniam, najmä v súvislosti s uzákonením predpokladov na ochranu obetí pred druhotnou viktimizáciou. Aktuálnou však zostala požiadavka prijať opatrenie, ktoré by bezprostredne reagovalo na skutočnosť, že len zlomok obetí znásilnenia a sexuálneho násillia svoju skúsenosť nahlási a ešte menej skutočných páchatel'ov je potrestaných. Pôvodne navrhovaná zmena v novele Trestného zákona, aby bola pri posudzovaní týchto trestných činov v prvom rade zohľadnená slobodná vôľa preživších, predstavovala významný pokus štátu o prijatie legislatívy, ktorá by odstraňovala bariéry pri nahlasovaní a stíhaní týchto trestných činov a pri poskytovaní ochrany preživším. Po viac ako rok trvajúcom legislatívnom procese, ktorý sprevádzala debata odborníkov a odborníčok z rôznych oblastí, však do parlamentu smeruje návrh redefinície znásilnenia, ktorý je veľkým sklamaním pre ľudí, ktorí čelili, čelia a budú čeliť znásilneniu a sexuálnemu násilliu.

Podľa [výskumu Inštitútu pre výskum práce a rodiny z roku 2017](#) zažilo sexuálne násillie v priebehu svojho života 4,9 % respondentiek, čo predstavuje približne 100 000 žien na Slovensku. Len 15 % žien vyhľadalo pomoc niektoej z inštitúcií a len 11,2 % ohlásilo prípad na políciu. Vysoká miera latencie súvisí aj s tým, že skutočné reakcie osoby zažívajúcej agresiu veľmi často nezodpovedajú predstavám, ktoré sú tlmočené v súčasnej právnej úprave ako kvalifikačné znaky znásilnenia a sexuálneho násillia. Výsledky prieskumu tiež poukazujú na pretrvávajúcu stigmatizáciu preživších sexuálneho násillia, o čom svedčia zdôvodnenia, pre ktoré sa ženy neobrátili na políciu.

Amnesty International Slovensko zozbierala desiatky výpovedí preživších znásilnenia, ktoré ilustrujú hrubé zlyhania štátu pri ich ochrane a pri tvorbe legislatívy, ktorá prispieva k vytváraniu prostredia založeného na rešpekte pri sexuálnych aktivitách. Z výsledkov [reprezentatívneho prieskumu](#), ktorý pre Amnesty International Slovensko vo februári 2023 uskutočnila agentúra Focus, vyplýva, že 91 % opýtaných si myslí, že sex bez súhlasu je znásilnením. Toto presvedčenie pritom prevláda u všetkých skupín obyvateľstva. Zároveň si 89 % opýtaných myslí, že sex bez súhlasu by mal byť trestným činom. Podobné výsledky dosiahli aj reprezentatívne prieskumy z rokov [2022](#) a [2021](#).

Súčasná definícia znásilnenia platná na Slovensku sa, rovnako ako definícia zahrnutá v predkladanej novele Trestného zákona, zameriava na prítomnosť násillia a prejaveneho odporu, pričom nezohľadňuje absenciu slobodného súhlasu (po posúdení v kontexte okolností), ako sa vyžaduje v medzinárodnom práve a normách.

Neobstojí ani argument, že pokiaľ právna úprava obsahuje možnosť zohľadniť zneužitie bezbrannosti, zahŕňa tak možnosť stíhania všetkých skutkov, pri ktorých bola sexuálna aktivita vykonaná na osobe, ktorá s ňou nesúhlasila. Osobitne upozorňujeme, že pod pojem bezbrannosti teória a prax zahŕňa stav bezvedomia alebo takú intoxikáciu, pri ktorej obeť nemôže prejavíť odpor. Za bezbrannú sa tiež považuje osoba spútaná alebo osoba, ktorá sa nemôže brániť pre svoju fyzickú neschopnosť, a tiež osoba trpiaca duševnou poruchou, v dôsledku ktorej nechápe význam páchatel'ovho konania. Nič z toho však nevystihuje situáciu, v ktorej preživšia nekladie aktívny odpor v dôsledku psychického ochromenia alebo z dôvodu, že sa páchatel'ovi podvolí, pretože sa obáva, že v opačnom prípade jej hrozí ťažké ublíženie alebo smrť alebo môže dôjsť k ohrozeniu jej blízkych. Na nedostatočnosť takejto definície upozorňuje teória aj prax.

Medzinárodné ľudskoprávne normy nedefinujú sexuálne násilie na základe použitia alebo hrozby fyzického násillia ani zneužitia bezbrannosti, ale vychádzajú z narušenia telesnej autonómie človeka. Slovensko musí dodržiavať svoje ľudskoprávne záväzky a rozšíriť právnu úpravu znásillnenia tak, aby zahŕňala situácie, keď k sexuálnym aktivitám došlo bez súhlasu niektorej zo zúčastnených osôb.

Žiadame Vás preto, aby ste sa postavili za ľudské práva a ochranu ľudí pred sexualizovaným násillím a podnikli všetky kroky pre to, aby bola nedostatočná definícia obsiahnutá v návrhu novely Trestného zákona upravená. Slovensko potrebuje definíciu znásillnenia (v §199 Trestného zákona), ktorá je založená na absencii súhlasu.